

Framsaga 19. september á námskeiði um ímyndir Íslands og Grænlands

Af hottentottum, svertingjum,
negrum og skrælingjum.

Uppflettiorð (www.timarit.is)

- Hottentotti (23 greinar).
- Negri (2.606 greinar).
- Halanegri (27 greinar).
- Svertingi (2.385 greinar).
- Blökkumaður (1.713 greinar).
- Skrælingi (112 greinar).

Hottentottar (23 greinar)

- Fyrst getið um hottentotta í Lögbergi 2. mars 1899: „Ef ósvífni er ritstjóra hæfileiki, þá hefur Skugga-Baldi hann, en þá eru líka ritstjóra hæfileikar hans upptaldir. Í öðrum greinum gæti meðal Hottentotti jafnast við hann sem ritstjóra – en stæði honum framar í drengskap.“

Hottentotti 1

- Í Skólablaðinu 1908 er ritdómur um Landafræði handa börnum og unglingum II hefti eftir Karl Finnbogason. Þar er m.a. talað um Síberíumenn, Borneobúa, Hindúa, Bedúína, Negra, Indíána og Hottentotta.
- Í Jafnaðarmanninum 1930 (4.tbl. bls. 1) er skýrt frá hjónabandi hottentotta í Jóhannesarborg. Brúðguminn var sagður 129 ára, en brúðurin 84. Þau sögðust giftast sökum einlægrar ástar hvoru á öðru.

Hottentotti 2

- Innlegg í bjórumræðuna í Mánudagsblaðinu 32. tbl. 14.09., bls. 6: „...vinnandi stéttir á Íslandi, heimilisfeður, ráðherrar, verkamenn, sjómenn og annar almenningur stendur hjá eins og halanegri á frumstæðasta stigi. Hið stolta víkingaeðli nær nú ekki dýpra en þetta hjá þjóðinni, sem sífelld er að s t á t a af mikilleik, hreysti og dugnaði.“

Hottentotti 3

- Þórir S. Gröndal. Allra þjóða kvikindi. Dagblaðið 183. tbl. 23.08.1978, bls. 11:
- „Þótt við, hreinræktaðir Íslandsmenn, séum sagðir veikir fyrir og oft undirgefnir við útlendinga, viljum við helst ekki blanda okkar dýrmæta blóði við þá. Satt að segja held ég, að margir okkar séu ekkert allt of hrifnir af útlenzkum og þökkum okkar sæla fyrir það, að hafið bláa hafið skuli skilja okkur frá þeim öllum.
- Við landar höfum fundið ýmis uppnefni fyrir útlenzka, en ekki held ég að það sé neitt sérstakt fyrir okkur; það þekkist líka með öðrum þjóðum. Ég man sum þessara heita: Bauni. Molbúi,
- Hund-Tyrki, tjalli, hottintotti og halanegri, Færeyingur á hvolfi. Svo settum við safnheiti á alla útlendinga: allra þjóða kvikindi.“

Hottentotti 4

Myndasaga í Degi (Andrés Önd) 227. tbl. 27-11-1987:

- „Þú ert gægsni, halanegri, greppitrýni og hræðslupúki.“

Skrælingi 1

Íslenskur nemandi í Ísafold 1904, 17. desember, bls. 313:“

- Á sumri komanda er fyrirhugað að halda »nýlendu«-sýningu hér í Khöfn, og skulu þar sýndar menjar þjóðlífs og menningar meðal Blámanna í Vesturheimseyjum, Skrælingja á Grænlandi, F æ r e y i n g a o g - Í s l e n d i n g a. Sýningu þessa á að halda í Tivoli; þar á meðal annars að sýna: færeyska fjölskyldu, báta, veiðarfæri, húsdýr o. fl.; Blámanna-fjölskyldu og Blámanna-hýbýli; Skrælingja-fjölskyldu og Skrælingja-hýbýli; og loks íslenskan bóndabæ með allri áhöfn, bæði fólki og fénaði; ennfremur íslensk annboð, veiðarfæri, skrautgripir o. s.frv.

Skrælingi 2

- Þá á og að sýna Geysi gjósanda; en ekki er þess getið, að Hekla eigi að vera með. Þess er og eigi getið, að nokkur bók eigi að vera á bænum, — á sýningu, er lýsa skal íslenskri menning; en það mun ekki þykja við eigandi í slíkum félagsskap.
- *Svo virðulegt sæti skipa Danir elztu mentaþjóð Norðurlanda í upphafi 20. aldar!* Skrælingi á aðra hönd og Blámaður á hina. Meðal auðvirðilegustu villiþjóða er íslenskri (og færeyskri) menning markaður bás; og dönsk blöð tala digurbarklega um, að hér megi enn sjá nýjan vott um vaxandi áhuga og hlýtt þel til svörtu, grænlenzku, færeysku og Íslenzku »bræðranna«.

Skrælingi 3

Hreiðar E. Geirdal: *Skrælingjar*. Samtíðin 1944, 1. tbl., bls. 15-17.

- „Salmonsens Leksikon segir: „Skræling var det Navn Nordboerne i Grönland betegnede Eskimoerne med. Ordet Skræling bruges nu om en Person som er svag i sin Opvækst, en Stakkel, en Svækling.“

Skrælingi 4

- „Þá er næst að athuga, hvornig nafnið skrælingar á við þjóðflokkinn. Þegar Íslendingar og skrælingar hittast fyrst, stara þeir undrandi hvorir á aðra. Margt bar þarna nýtt fyrir augu. Íslendingarnir höfðu víða farið og margt séð, en eitt hið undarlegasta hefur þeim ef til vill þótt að sjá þessa smávöxnu menn ganga al-skinnaþvædda, jafnvel í brakandi þurrki og sólarhita. Föt þeirra hafa þá verið þurr og skorpin. Var þá ekki eðlilegt, að íslendingunum dytti í hug að kenna þá við skrá, um leið og þeir gáfu til kynna hinn lága vöxt þeirra með endingunni *ling(ur)*?“

Skrælingi 5

- „Við allt þetta má svo bæta því, að bátar þeirra voru úr skinnnum. Enn fremur höfðu þeir enga vöru að bjóða nema skinn, en af þeim höfðu þeir mikið og margar tegundir. Þau voru vel verkuð og þurr. Þar var því um úrvals skrá að ræða.“
- „Ég þykist nú hafa fært nægileg rök fyrir því, að hinir smávöxnu, skinnklæddu menn voru sannkallaðir skrælingar, því að orðið skrælingar þýðir raunverulega ekkert annað en skinnamenn.“

Skrælingi 6

Jón Dúason. Hvaða menn voru skrælingjar?
Fálkinn 3.tbl. 22. árg. 1949, bls. 9 og 14.

- Skrælingi merkti upprunalega á vora tungu huglaus, veiklaður og duglaus maður. Þessa merkingu lifir orðið skrælingi enn á dönsku og enn í lok 16. aldar skýrir Sigurður Stefánsson skólameistari í Skálholti nafnorðið skrælingja svo. En með vorri þjóð hefir skrælingjaheitið fengið enn aðra merkingu, þ. e. *siðleysingi á allra lægsta stigi*.

Skrælingi 7

- Skrælingjarnir voru þjóðfélagslaus, huglaus, duglaus og mjög siðlaus, kolsvört dvergþjóð, 3—4 fet á hæð. Þeir kunnu ekki að leggja stein ofan á stein í hleðslu og hlóðu hvorki hús né annað, heldur bjuggu í holum, vistum, er þeir grófu sér ofan í jörðina.
- Frobisher sá þessar vistir í notkun lifandi manna á Hellu landi (Baffinslandi) 1570, og á engin orð til að lýsa óþverranum og skrælingjaskapnum, sem hann sá í sambandi við þær.

Skrælingi 8

- Þeir voru svartir menn og í ásjónu ruddalegir og illmannlegir og minntu eitthvað á hina svörtu Melanesíumcnn. Skegglausir voru þeir, en með taglstríðar eða meira en taglstríðar hárritjur á höfði. Lítil kolsvört augu, er sátu nokkuð djúpt við örmjóa og mjög lága nefrót, gerðu]á mjög eygða. Nefið var breitt fram og nasavængirnir gríðarlega viðir. Hauskúpan var örmjó og að sér dregin upp. Við það varð hin mikla andlitsbreidd og háu kinnbein enn meira áberandi. Þeir voru mjög kubbslegir og holdugir á sumrin, fótleggirnir örstuttir og mjög gildir, hendur og fætur örsmáar og líkt og sívalar. Þeir voru lítt færir til gangs.

Skrælingi 9

Gísli Jónsson í Morgunblaðinu 14.08.1982:

- „Jan de Vries telur í upprunaorðabók sinni, að orðið sé norrænt og hefur ýmis önnur orð því til stuðnings. Sameiginlegt ollum þessum orðum er merkingin veiklulegur, rýr, lélegur. Liggur því beinast við að ætla að nafngiftin sé til komin vegna þess hverjum augum norrænir menn hafa litið þetta framandi fólk.“
- „Vel kannast ég við þá skýringu, ... að skrælingi sé dregið af **skrá** í merkingunni þurrt skinn. Þá ætti -lingur að vera smækkunarending og skrælingi samkvæmt þessu lítill skinnklæddur maður eða eitthvað þvílíkt.

Skrælingi 10

- Þá dettur mér í hug að þetta sé fjarskylt orðunum skratti og skröggur.
- Niðurstaða: Í orðinu skrælingi (skrælingur) er viðskeytið -ingur fremur en -lingur. Orðið er myndað í óvirðingarskyni af framandi þjóð. Orðið eskimó(i) er úr indíánamáli og merkir þannsem étur hrátt (aski = hrár, mov = hann étur).“

Skrælingi 11

Flosi Ólafsson í Þjóðviljanum 1983:

- „Maður er þó einu sinni siðmenntaður maður en ekki skrælingi. Og ég get hætt þegar mér sýnist. Ég hætti í þrjá mánuði í fyrra. Smakkaði ekki vín, nema um helgar - og á kvöldin.“

Sverrir Hermansson í Helgarpóstinum 30.03.1988, 13. tbl. bls. 33.:

- „En því má heldur ekki gleyma að innbyrðis deilur Sturlunga voru eyðandi, þeir urðu oft heiftarlegir óvinir Sighvatur og Snorri, hvað þá synir þeirra, Sturla og Órækja, sem reyndar var bölvaður ribbaldi. Ég hef aldrei haft neitt álit á þeim manni. Hann hagaði sér eins og skrælingi á Vestfjörðum, alveg stanslaust, algjör drullusokkur. Ég hef aldrei fundið neitt sem getur afsakað hann.“

Skrælingi 12

Ljóð Örvars Þóreyjarsonar Smárásonar í Reykjavík
Grapevine 2006, 12. tbl.:

- „Þegar ég var herbergisþerna -litu gestir á mig einsog ég væri skrælingi – dubbaður upp í korselett og pils – og það var rétt hjá þeim – og satt – ég var skrælingi í pilsu – þegar ég var herbergisþerna.“

Þýðing Karls Guðmundssonar á ljóði eftir Leonard
Cohen. Lesbók Mbl. 7. jan 2006, bls. 7.:

- Einn skrælingi rúllaði „ræmu“ – sem hann rétt hafði tekið af þér – En sá vesli gat vart hætt að skjálfa, hans vör og hönd blá eins og ber. ...

Svertingi - blökkumaður

Svertingi:

- Fyrsta grein í Skírni 1864 og skýrir á fordómalausán hátt frá illri meðferð þeldökkra hermanna í borgarastríðinu í BNA.

Blökkumaður:

- Fyrsta grein í Stefni 1894, þýðing sögu um illa meðferð blökkumanna í BNA